

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ
Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015
Кафедра міжнародного, цивільного та комерційного права

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою

(пост. п. 7 від «14» *травня* 2020 р.)

Ректор

А. А. Мазаракі

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ /
LEGAL REGULATION OF TOURISM ACTIVITY**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

Київ 2020

**Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ
заборонено**

Автори: Н.А. Опанасюк, к.ю.н., доцент

Програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри міжнародного,
цивільного та комерційного права «_20_» ___ травня ____
2020 р., протокол № __14_.

Рецензенти: _____

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ /
LEGAL REGULATION OF TOURIST ACTIVITY**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

освітній ступінь	«бакалавр»
галузь знань	24 «Сфера обслуговування»
спеціальність	242 «Туризм»
спеціалізація	«Міжнародний туризм»

ВСТУП

Програма дисципліни «Правове регулювання туристичної діяльності»
призначена для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» КНТЕУ денної та
заочної форми навчання галузі знань 24 «Сфера обслуговування»,
спеціальності 242 «Туризм».

Програму підготовлено відповідно до Стандарту вищої освіти України та освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів КНТЕУ із зазначеної спеціальності.

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як основної компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Правове регулювання туристичної діяльності» є оволодіння знаннями з теорії правового регулювання туристичної діяльності й набуття практичних навичок роботи з нормативноправовими актами, що регламентують відносини у процесі провадження такої діяльності.

Завданням вивчення дисципліни «Правове регулювання туристичної діяльності» є надання студентам ґрунтовних знань щодо системи правового регулювання туристичної діяльності в Україні та формуванні здатності до самостійної аналітичної роботи, а також набутті ними практичних навичок для розв'язання прикладних завдань із забезпечення реалізації прав усіх суб'єктів правовідносин у сфері туризму.

Предметом дисципліни є: система правового регулювання туристичної діяльності в Україні; організаційно-правові засади провадження туристичної діяльності; суб'єкти туристичних правовідносин; договірні відносини у сфері туризму.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

знання:

- теоретичних засад правового регулювання туристичної діяльності; базових положень законодавства в сфері туризму; видів суб'єктів туристичних правовідносин, змісту та обсягу їх правосуб'єктності; вимог законодавства України щодо дотримання туристичних

формальностей при перетині кордону; видів ризиків у сфері туризму та правових заходів їх запобігання; особливостей правового регулювання закордонних поїздок неповнолітніх громадян України; міжнародного досвіду регулювання туристичних відносин; *вміння*

- виявляти проблеми та знаходити їх ефективне вирішення на основі знань системи правового регулювання туристичної діяльності; на основі здобутих знань організувати та будувати правову роботу підприємства у сфері туризму.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Правове регулювання туристичної діяльності» забезпечує оволодіння студентами загальними та фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за відповідною освітньо-професійною програмою:

«Міжнародний туризм»

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності, ПРН	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності (ЗК) за освітньою програмою</i>		
K01	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	1-11
K06	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел	1-11
K09	Вміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми	1-11

K10	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово	1-11
<i>Фахові компетентності спеціальності (ФК) за освітньою програмою</i>		
K29	Здатність діяти у правовому полі, керуватися нормами законодавства.	1-11
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПР01	Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів.	1-11
ПР11	Володіти державною та іноземною (ними) мовою (мовами), на рівні, достатньому для здійснення професійної діяльності.	2-7

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Законодавчі засади регулювання туристичної діяльності

Туристична діяльність як об'єкт правового регулювання. Термінологічнопонятійний апарат у сфері туризму за законодавством України.

Концепція системи правового регулювання туризму в Україні та проблеми правореалізації. Конституція України як правова основа розвитку туризму. Законодавство України про туризм загальної дії. Спеціальне законодавство України про туризм. Міжнародно-правові акти у сфері туризму.

Список рекомендованих джерел *нормативно-правові акти:*

1-40;

основний: 41-46; додатковий:

47-53;

Інтернет-ресурси: 60-62.

Тема 2. Суб'єкти туристичних правовідносин

Поняття туристичних правовідносин. Характеристика елементів змісту туристичних правовідносин. Класифікація учасників туристичних правовідносин.

Органи державної влади, що здійснюють регулювання в сфері туризму (загальної та спеціальної компетенції). Суб'єкти туристичної діяльності: поняття, види. Правовий статус туроператора та турагента: суб'єктивні права, свободи і юридичні обов'язки. Громадські туристичні організації: правові засади створення та функціонування. Правові засади саморегулювання в сфері туризму. Споживачі туристичних послуг як суб'єкти туристичних правовідносин. Права та обов'язки туристів і екскурсантів. Особливості здійснення діяльності в Україні іноземними суб'єктами туристичної діяльності. Правовий статус осіб, що надають послуги з туристичного супроводу. **Список рекомендованих джерел нормативно-правові акти:** 1-40; *основний:* 41-46; *додатковий:* 47-55; *Інтернет-ресурси:* 60-62.

Тема 3. Організаційно-правові засади туристичної діяльності
Сутність організаційно-правового регулювання туристичної діяльності. Правова природа, механізми та мета організаційно-правового регулювання у сфері туризму.

Ліцензування туристичної діяльності. Законодавство України, що встановлює вимоги до провадження туроператорської діяльності. Органи ліцензування туроператорської діяльності. Перелік документів, що додаються до заяви про видачу ліцензії для провадження туроператорської діяльності. Ліцензійні умови провадження туроператорської діяльності: організаційні вимоги; загальні вимоги до службового приміщення (офісу); кваліфікаційні вимоги; вимоги до фінансового забезпечення відповідальності туроператорів і турагентів; загальні вимоги до укладання договорів при здійсненні туристичної діяльності; вимоги щодо забезпечення страхового захисту туристів; технологічні вимоги та інші.

Сертифікація і стандартизація у сфері туризму. Державна система стандартизації у сфері туристичної діяльності. Обов'язкова і добровільна сертифікація. Правила проведення сертифікації готельних послуг і послуг харчування.

Категоризація об'єктів туристичної інфраструктури. Правове регулювання процедури встановлення категорій готелям та іншим об'єктам, що надають послуги з тимчасового розміщення (проживання), закладам харчування, курортним закладам тощо. Міжнародні системи класифікації готелів.

Список рекомендованих джерел нормативно-правові акти:

1-40;

основний: 41-46; додатковий:

47-55;

Інтернет-ресурси: 60-62.

Тема 4. Договірні відносини в сфері туризму

Загальні положення про договір та господарський договір. Поняття, класифікація, загальні умови та особливості укладення договорів у сфері туризму. Істотні умови, звичайні умови та випадкові умови договорів, що укладаються у сфері туризму.

Характеристика договорів, що укладаються при формуванні туристичного продукту з постачальниками послуг і товарів: засобами тимчасового розміщення (проживання), перевізниками та ін.

Особливості укладення договорів комерційного посередництва (агентських договорів). Межі відповідальності сторін за посередницьким договором.

Договір комерційної концесії та правове регулювання франчайзингових правовідносин у сфері туризму.

Правові засади укладення договору на туристичне обслуговування, права та обов'язки сторін. Відповідальність за невиконання договірних зобов'язань. Інформування споживачів про умови надання туристичних послуг як передумова укладення договору на туристичне обслуговування.

Інші види договорів у сфері туризму за законодавством України.

Список рекомендованих джерел нормативно-правові акти: 1-40;

основний: 41-46; додатковий: 47-55;

Інтернет-ресурси: 60-62.

Тема 5. Туристичні формальності та безпека туризму

Поняття

та загально-правові способи забезпечення безпеки туризму й туристичної діяльності. Міжгалузева програма забезпечення захисту та безпеки туристів.

Основні фактори ризиків у сфері туризму: правові заходи запобігання.

Фінансові гарантії відповідальності туроператора та турагента як запобіжний захід фінансової безпеки.

Туристичні формальності: сутність та правові засади дотримання. Право на свободу туристичних подорожей. Захист інтересів українських туристів за межами України.

Список рекомендованих джерел *нормативно-правові акти:*

1-40;

основний: 41-46; додатковий:

47-55;

Інтернет-ресурси: 60-62.

Тема 6. Правове регулювання порядку виїзду з України і в'їзду в Україну з метою туризму

Порядок здійснення права громадян України на виїзд за кордон і в'їзд в Україну, правове регулювання оформлення документів для зарубіжних поїздок.

Особливості правового регулювання виїзду дітей за кордон на відпочинок і оздоровлення.

Загальні правила в'їзду іноземців та осіб без громадянства в Україну, їх виїзду з України і транзитного проїзду через її територію. Правове регулювання порядку оформлення візових документів для в'їзду в Україну. Правові наслідки порушення законодавства України іноземцями та особами без громадянства, а також юридичними й фізичними особами, які їх приймають чи надають їм послуги. **Список рекомендованих джерел** *нормативно-правові акти: 1-40; основний: 41-46; додатковий: 47-55; Інтернет-ресурси: 59-62.*

Тема 7. Правове забезпечення страхування в туристичній діяльності

Правове регулювання страхових правовідносин у сфері туризму. Поняття страхового полісу в туризмі за законодавством України. Правові засади укладення договору страхування в туризмі, його основні елементи.

Основні види страхування та особливості їх правового регулювання в туризмі: обов'язкове медичне страхування туристів та страхування від нещасного випадку; страхування цивільної відповідальності туриста; страхування відповідальності суб'єкта туристичної діяльності; майнове страхування - страхування багажу туриста під час подорожі; страхування

анулювання договору про туристичне обслуговування з поважних причин; асістанс, його особливості; обов'язкове страхування автоцивільної відповідальності за кордоном - „Зелена картка”; інші види. **Список рекомендованих джерел** *нормативно-правові акти: 1-40; основний: 41-46; додатковий: 47-55;*
Інтернет-ресурси: 59-62.

Тема 8. Особливості правового регулювання окремих видів туризму Основні види туризму за законодавством України.

Морські й річкові круїзи: поняття та види. Організація та обслуговування морських і річкових подорожей.

Правові основи здійснення морських круїзів. Договірні зобов'язання на морському транспорті. Договір морського перевезення пасажирів. Поняття договору морського круїзу. Договір морського агентування. Договір чартеру (фрахтування) суден на певний час. Договір лізингу судна. Договір морського страхування.

Порядок здійснення річкових круїзів.

Відповідальність організаторів круїзу.

Особливості правового регулювання сільського туризму в Україні. Європейський досвід правового регламентування розвитку сільського туризму.

Список рекомендованих джерел *нормативно-правові акти:*

1-40;

основний: 41-46; додатковий:

47-55;

Інтернет-ресурси: 59-62.

Тема 9. Правові засади здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туристичної діяльності

Загальні правила здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туристичної діяльності.

Органи контролю за діяльністю суб'єктів господарювання в сфері туризму.

Контроль за додержанням ліцензійних умов провадження туроператорської діяльності. Контроль за здійснення туристичного супроводу. Перевірки суб'єктів туристичної діяльності державними органами

у сфері захисту прав споживачів. **Список рекомендованих джерел** *нормативно-правові акти: 1-40; основний: 41-46; додатковий: 47-55; Інтернет-ресурси: 60-62.*

Тема 10. Юридична відповідальність за порушення у сфері туристичної діяльності

Види порушень законодавства України в галузі туризму: загальні положення.

Види юридичної відповідальності за правопорушення у сфері туризму. Адміністративні правопорушення та відповідальність за їх вчинення.

Цивільно-правова відповідальність: загальні положення.

Забезпечення виконання зобов'язань. Правові наслідки

порушення зобов'язання. Відповідальність за порушення

зобов'язання. Дисциплінарна відповідальність. Господарсько-правова

відповідальність. Кримінальна відповідальність.

Підстави звільнення туроператора від відповідальності перед туристом. Правові наслідки порушення законодавства України про туризм іноземцями та особами без громадянства. Порядок розгляду спорів з питань надання туристичних послуг третейськими судами та судами загальної юрисдикції.

Список рекомендованих джерел *нормативно-правові акти: 1-40; основний: 41-46; додатковий: 47-55;*

Інтернет-ресурси: 60-62.

Тема 11. Правові аспекти міжнародного співробітництва у сфері туризму

Міжнародні туристичні організації. Міжнародно-правові акти у сфері туризму. Міжнародні стандарти з туризму.

Імплементация норм міжнародного права у національне законодавство України про туризм.

Правові основи євроінтеграційних процесів України. Гармонізація законодавства України про туризм з нормами Європейського Союзу. Основні напрями співпраці України з державами-членами Європейського Союзу в галузі туризму.

Список рекомендованих джерел *нормативно-правові акти:*

1-40;

основний: 41-46; додатковий:

47-55;

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради. - 1996. - № 30. Ст.141.
2. Цивільний кодекс України (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - №№40-44. - Ст.356.
3. Господарський кодекс України (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18. - Ст.144.
4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України від 29.06.2001 - 2001 р., № 25, стаття 131.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X (із змінами та доповненнями). Редакція від 08.08.2021. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
6. Митний кодекс України від 11.07.2002 № 92-IV (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України від 27.09.2002 - 2002 р., № 38, стаття 288.
7. Кодекс торговельного мореплавства України від 23.05.1995 р. №176/95-ВР (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України від 21.11.1995 - 1995 р., № 47, стаття 349.
8. Податковий кодекс України_від 02.12.2010 р. № 2755-VI (із змінами та доповненнями) // Офіційний вісник України від 10.12.2010 - 2010 р., № 92, том 1, стор. 9, стаття 3248, код акту 53775/2010.
9. Про внесення змін до Закону України “Про туризм”: Закон України №1282-IV від 18.11.2003р. // Відомості Верховної Ради України. - 1995. - №31. - Ст.241.
10. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України №222-VII від 02.03.2015р. (із змінами та доповненнями). Редакція від 01.07.2021. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>
11. Про страхування: Закон України № 85/96-ВР від 07.03.1996р. (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 18.

- Ст.78. 12. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України №3929-ХІІ від 04.02.1994 (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. - 1994. – № 23. - Ст.161.

13. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV (із змінами та доповненнями). Редакція від 14.08.2021.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>

14. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 р. № 1382-IV (із змінами та доповненнями). Редакція від 25.12.2019.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15#Text>

15. Про захист прав споживачів: Закон України № 1023-ХІІ від 12.05.1991р. (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 30. - Ст.279. Редакція від 01.08.2021.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>

16. Про міжнародні договори України: Закон України №1906-IV від 29.06.2004р. (із змінами та доповненнями) // Голос України від 03.08.2004. - № 142.

17. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифіковано із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014. Редакція від 01.09.2017.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

18. Угода між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз, підписану 18 червня 2007 року в м. Люксембурзі (Закон України від 15.01.2008 р. № 117-VI). Редакція від 23.07.2012.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_850#Text

19. Угода між урядами Королівства Бельгії, ФРН, Французької Республіки, Великого Герцогства Люксембург і Королівства Нідерландів про поступове скасування контролю на спільних кордонах (Шенгенська угода) від 14 червня 1985 року.

20. Конвенція про застосування Шенгенської угоди від 14 червня 1985 р. про поетапну відміну контролю на спільних кордонах, підписана 19 червня 1990 р.

21. Договір про Європейський Союз (Маастрихтський договір) підписаний 07.02.1992 р., набув чинності 01.11.1993 р.
22. Амстердамський договір 1997 р. про зміни Договору про Європейський союз, договорів, що затверджували європейські співтовариства та пов'язаних з ним актів (з 1 травня 1999 р.).
23. Конвенція для уніфікації деяких правил, що стосуються міжнародних повітряних перевезень (Варшавська конвенція 1929 року з відповідними змінами і доповненнями), набула чинності для колишнього СРСР 15 листопада 1959 року.
24. Конвенція про договір міжнародних автомобільних перевезень пасажирів і багажу 1973 року.
25. Афінська конвенція про перевезення морем пасажирів та їх багажу 1974 р.
26. Указ Президента України від 02.03.2001р №127/2001 „Про підтримку розвитку туризму в Україні”.
27. Порядок надання послуг з тимчасового розміщення (проживання), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 15.03.2006 р. № 297.
28. Гаагская декларация по туризму // Туризм в Україні: Збірник нормативно-правових актів: В 5 т.– Ужгород: ІВА, 2000. – 280 с. - Т. 5.
29. Приложение к Гаагской декларации по туризму // Туризм в Україні: Збірник нормативно-правових актів: В 5 т. – Ужгород: ІВА, 2000. - Т.5. – С. 140.
30. Глобальный этический кодекс туризма // Туризм в Україні: Збірник нормативно-правових актів: В 5 т.– Ужгород: ІВА, 2000. – 280 с. - Т. 5.
31. Хартия туризма // Туризм в Україні: Збірник нормативноправових актів: В 5 т.– Ужгород: ІВА, 2000. - Т.5.
32. Кодекс туриста // Туризм в Україні: Збірник нормативноправових актів: В 5 т.– Ужгород: ІВА, 2000. – Т. 5. – С. 150-152.
33. Международная конвенция по контракту на путешествие // Туризм в Україні: Збірник нормативно-правових актів: В 5 т.– Ужгород: ІВА, 2000. – 280 с. - Т. 5. - С. 178.

34. Директива Ради Європейського Економічного співтовариства „Про подорожі, відпустки і поїздки, які включають все” від 13 червня 1990 р. №90/314/ЄЕС // Вахмістров В.П., Вахмістрова С.І. Правове забезпечення туризму. - "Вид-во Михайлова". – 2005.

35. Типовой контракт, подлежащий подписанию турагентством и клиентом согласно директиве ЕЭС № 90/314 (13.05.95г.) // Туризм в Україні: Збірник нормативно-правових актів: В 5 т. – Ужгород: ІВА, 2000. – 280 с. - Т. 5.

36. Директива Ради Європейського Економічного співтовариства “Про план розвитку туризму в рамках ЄС” від 13 липня 1997 р. №92/421/ЄЕС // Вахмістров В.П., Вахмістрова С.І. Правове забезпечення туризму. – „Видво Михайлова”. – 2005.

37. Директива Ради № 93/13/ЄЕС від 5 квітня 1993 року „Про несумлінні умови в договорах із споживачами” // Official Journal L095. - 21/04/1993. - P.0029-0034.

38. Директива № 97/7/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 20 травня 1997 року „Про захист прав споживачів при укладанні контрактів на відстані” // Official Journal L144. - 04/06/1997. - P.0019-0027.

39. Регламент Ради ЄС № 2027/97 від 9 жовтня 1997 р. “Про відповідальність авіаперевізників у разі нещасних випадків (аварії)” [Електр.ресурс] / Міжнародні угоди та конвенції в галузі транспорту. - [К., 2021]. – Режим доступу: <http://legal-base.in.ua/ua/catalog/dir/42/2.htm>.

40. Директива Ради від 10.09.1984 р. № 84/450/ЄЕС „Щодо наближення законів, постанов та адміністративних положень держав-членів стосовно реклами, яка вводить в оману” із доповненнями, внесеними Директивою № 97/55 ЄС від 06.10.1997 р. [Електр.ресурс] / Верховна Рада України. - [К., 2021]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_347.

Основний:

41. Козловський Є. В. Правове регулювання туристичної діяльності: навч. посіб. / Є. В. Козловський. Київ : «Центр учбової літератури», 2017. 268 с.

42. Кубах А. І. Правове регулювання туристської діяльності: навчальний посібник / А. І. Кубах, Т. А. Коляда, О. В. Харитонов. Харків :

ХНАМГ, 2010. 281 с.

43. Поклонський Ф. Ю. Теоретичні та практичні аспекти управління розвитком малого підприємства сфери туризму: монографія / Ф. Ю.

Поклонський. К. А. Панасюк. Донецьк : ДонНУЕТ, 2013. 207 с.

44. Селецький С. І. Правове регулювання туризму в Україні: навчальний посібник / С. І. Селецький. Київ : «Центр учбової літератури», 2012. 186 с.

45. Семенова М. В. Господарсько-правове регулювання туристичної діяльності : монографія / М.В. Семенова. Харків : Оберіг, 2019. 196 с.

46. Тягунова Н. М. Основи організації туристичного бізнесу : кредитно-модульний курс : навч. посіб. / Н. М. Тягунова : «Центр учбової літератури», 2018. 129 с.

Додатковий:

47. Вихристенко Б.І., Опанасюк Н.А. Цивільно-правові проблеми у діяльності туристичних підприємств: порівняльно-правовий аналіз // Бюлетень Міністерства юстиції України. – К. - 2007. – № 8. - С. 76-94.

48. Вихристенко Б.І., Опанасюк Н.А. Практико-правові аспекти діяльності громадських туристичних організацій України // Бюлетень Міністерства юстиції України. – К. - 2007. – № 5. - С. 99-110.

49. Опанасюк Н.А. Про проект Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про туризм” // Держава і право: Збірник наукових праць, Юридичні і політичні науки. Випуск 20. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. – С. 181-188.

50. Опанасюк Н.А. Правове регулювання туристичної галузі в Україні: його стан та необхідність вдосконалення // Вісник ДІТБ: щорічний науковий журнал. Випуск 6. – Донецьк: Донецький інститут туристичного бізнесу, 2002. – С. 57-61.

51. Опанасюк Н.А. Право Європейського Союзу і національне туристичне законодавство // Український часопис міжнародного права : науково-практичний журнал. - К. - 2002. – № 4. - С.33-44.

52. Павлик В., Тесленко В. Права людини: міжнародні договори ООН та Ради Європи / Комітет виборців України. – К.: Факт, 2001. – 151 с.

53. Права і свободи людини і громадянина в Україні / В.Ф. Погорілко, В.В.Головченко, М.І.Сірий. – К., 1997. – С. 24-25; 12-38.
54. Ткаченко Т.І. Управління якістю готельних послуг: монографія / Т.І. Ткаченко, С.В. Мельник, М.В. Новак. – К.: КНТЕУ, 2006. – 234 с.
55. Ткаченко Т.І. Сталій розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: Монографія. Вид. 2-ге, виправл. та доп.– К.: Київ. нац. торг.екон. унт, 2009. – 435 с.
56. Шевченко Я.М. Туризм і право на туризм //Матеріали II-ої Міжнародної науково-практичної конференції “Туризм у XXI столітті: глобальні тенденції і регіональні особливості”. – К.: Знання України, 2002. – 560 с.
57. Secretaria de Estado de Turismo y Comercio // <http://www.mcx.es/turismo/default.htm>.
58. What is VisitBritain’s Role? // http://www3.visitbritain.com/corporate/bta_role.htm.

Інтернет-ресурси:

59. Режим доступу: <http://www.world.tourism.org> – офіційний сайт ЮНВТО. Статистична інформація про основні показники стану розвитку сфери туризму в світі.
60. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua> - офіційний сайт Державна служба статистики України.
61. Режим доступу : <http://www.nau.kiev.ua>. - сайт Нормативні акти України.
62. Режим доступу: <http://shop.uas.org.ua/> - офіційний сайт Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості (УкрНДНЦ).

